

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 cèntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.º

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin á la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanari

Any 4.º

Diumenge 18 de Juriol de 1897

Núm. 170

SECCIÓ GENERAL

LO FABRICANTISME

No sé quin economista ha dit, ni sé d' ahont he tret un cert principi fonamental de la Historia económica dels pobles, que senta que hi han en ella tres períodes caracterisats per la proporcionalitat en que 'l treball y les eynes intervenen en la producció: en lo primer, tot ó casi tot se deu al treball, y es lo dels pobles al comensament de la civilització: les eynes son casi res, son màquines senzillíssimes, una destrial, un picot; en lo segon, lo treball y les eynes hi tenen igual intervenció; y en lo tercer la intervenció de les eynes es casi la única, lo treball humà no es res; l' home davant de la màquina 's limita á nuar un fil que 's trenca, á untar un ormeig que s' escalfa, á suplir quelcom d' accidental que ab lo temps sabrán també ferho los dits de ferro d' altre armatoste més perfeccionat. Lo segon període coincideix sempre ab la major perfecció de la obra produhida, ab lo major esplendor artístich, ab la més alta cultura, ab la edat d' or de la civilització. Lo tercer període es lo que estém passant á Catalunya y que jo l' he batejat ab un nom, ab lo de *Fabricantisme*, company en tots los pobles y en totes les èpoques històriques dels mals presents, de totes les plagues que patim.

La superioritat de la màquina sobre l' home converteix la obra d' art en obra de quincalla, y en los hòmens hi fa una cosa per l' estil: de obrers intel·ligents, de verdaders artistes los converteix en casi res.

La superioritat de la màquina sobre l' home produheix un altre fet transcendentalíssim: lo domini del amo de la màquina sobre 'ls altres hòmens, sobre tots los altres hòmens; sobre 'l que treballa ab los dits de les mans y 'l que treballa ab son enteniment.

Axó es un fet innegable que 's realisa al davant nostre: lo domini del fabricantisme sobre 'l agricultor, sobre 'l artista, sobre 'l home de carrera, sobre 'l treballador; lo predomini d' un de tants elements de vida dels pobles sobre tots los altres; lo enlayrament de una classe sobre totes les altres.

Ara 'm toca fer, pera lo que vaig á dir, totes les concepcions que calguin, que les reconech y les admeto y desitjo que constin per fetes. Aquestes excepcions, més numerosas pots'er de lo que sembla, formades per gent de intelligència y de cor, han posat y posen en alguns indrets de Catalunya remey al immens mal moral que la industria moderna ha fet al treballador, y al desequilibri que en la vida social porta lo predomini del diner sobre tots los demés elements vitals. Salvat axó, cal dir que 'l fabricantisme es aquí un mal major que en altres terres, per la rahó de ser la industria una cosa improvisada y la majoria de gent industrial, convertida en capitalista, una gent sobrevinguda; molts d' ells, la plana major del *element del ordre* (sic) d' avuy, son los revolucionaris d' ahir.

Lo revolucionari, al cap d' alguns anys d' haver lograt reunir algun capital no 's recorda de les barricades, ni de la revolució, ni dels fusells ni de les revoltes. Al cap de set ó vuyt anys, el que havia sigut condemnat per anti-social, y anárquich y subversiu, passa á ser institució nacional, amant del *statu-quo* ordenat, intangible. Per sobre les idees no hi han passat més que uns quants anys; en los homes no hi ha hagut altre cambi que 'l convertir en Ministre 'l demagogu d' ahir, que l' enriqueix al anarquista d' uns quants anys enrera, que l' haver baxat l' habitant del terrat al *principal*; casi res més.

L' home, en realitat, no ha sufert altre cambi que l' haver disimulat ses formes barrueres y no educades; l' haver après unes quantes formes de cortesia vincladissa; l' haver mudat lo color colrat de la pell per un altre més fi; lo no tenir les mans arrugades ni raspotes. Pero 'l modo de veurer les idies en l' enteniment del home s' ha mudat en absolut.

Lo revolucionari d' ahir poch á poquet s' ha tor-

nat prudent; lo accidental en la vida s' ha tornat essencial; lo progrés s' ha encallat de moment; la continuada evolució s' ha parat com si acabés la corda.

Y l' esperit destructor, l' esperit renovador que sentia ab intentíssima vivesa lo accidental de les institucions humanes, s' ha tornat conservador y ha admés d' una vegada totes les idees que contribuexen á mantenir la tranquil·litat material dels pobles, y l' home, ab tota sa mala educació primitiva, ab tota sa ignorancia hereditaria, ab tota sa falta de cultura, enamorat no més dels quarts, s' ha convertit en *forsa viva* del país, en membré de un cos consultiu del govern, en casi director de la cosa pública.

L' home aquest es lo qui guía les associacions econòmiques que reben als ministres y com l' home aquest son lo remat que hi va al darrera blincantse y y fent cortesies.

L' home axís, es lo cacich que malmena gran part de nostres ciutats y viles.

L' home aquest, es lo que no 's preocupa més que de son guany, no hi ha més qüestió nacional que 'ls aranzels, ni més patriotisme que 'ls drets protectors; l' home que 's vendria la llengua y l' art y 'l dret y la civilització tota, per un *margin protector* ó per un monopoli (que de tot hi ha) que produhexi guanys casi usuraris.

L' home aquest, pobre filistéu, no hi veu més enllá y per ell en lo mon no existeix Grecia; tot, tot ha de ser com una immensa extensió de la Fenicia. Per ell no hi ha Catalunya culta y civilizada, no hi ha patria tal com ho entenen la majoria dels homens.

Al cap d' avall de la Rambla, vora 'l mar, hi ha la encarnació material de son pensament y de sa cultura, en aquell armatoste «*símbol de la patria*» que el *comercio*, la *industria* y la *navegación* dedicáren fa poch als soldats de Filipines. Son pensament es axís: la patria es com un armatoste, parodia d' una obra d' un art foraster, axecada en la capital ahont se fan les tarifes d' aduanes.

La patria..... prudent es quelcom anónim, manso y exotich; un castell de taulons que tot just s' aguantta recobert de roba, rebossat de guix; un armatoste que bamboleja y sembla de roca; un quelcom estrany que ha allisat y uniformat per sobre lo pinzell al engrós.

Axó es la patria: Una cosa que se sap de cert que no lliga ab l' esperit catalá, ni ab son pensament, ni ab son cor; una cosa que no lliga ab res.

¡Alabém aquesta mena d' escuma de la gent que treballa! Alabém aquesta brumera que s' alsa sobre 'l treball honrat; sobre la industria catalana veritable!

¡Alabém aquets núvols que congrien després tempestats ab llamps y trons que llansa la ma ayrada del criminal pobre!

J. PUIG Y CADAVALCH.

(De *La Veu de Catalunya*.)

Excursió al Pirineu

II.

Sanctuari de Les Salines—Ras Muxé—Vall del Mondoyn—Tornada.

Lo dilluns, á un quart de cinch del matí, caminávam en direcció al Santuari de la Mare de Deu de Les Salines, seguint al guía que duya per la brida 'l cavall d' En Quintá, noble animal avesat á trastejar per la montanya y que s' enfila per les roques y 'ls corriols com una cabra, reunintnos prop de Ca'n Gallat los que havíam dormit á la població ab los qu' havíam fet nit á la casa d' En Sagner.

Lo camí, ó mellor corriol, segueix bona estona una pendent suau per entre boscos de suros, pero 's redressa després embestint la montanya que 's mostra davant espadada y feréstega, clapejada de castanyers borts y de roques pelades. A ma dreta, sobre un cim, s' oviren les ruines del castell de Cabrera, cedit diuhen als Templaris per un dels Rocabertis, senyor

de Massanet. Altres castells de Catalunya portan lo mateix nom, com lo de Cabrera de Mataró y 'l de Cabrera situat en les serres que formavan la divisoria entre 'ls comtats de Besalú y d' Ausona (Vich), motiu per lo quin creyem qu' aquest es degut á la seva situació en llocs empinat y de difícil accés. La familia de Cabrera, que á principis del segle XI possehia 'l Vescomtat de Gerona, tragué son apellido molt probablement del últim dels castells citats, sense que sapiguem hagués may tingut res que veure ab lo del Pirineu. A ma esquerra, y dalt també de la cresta, se veyá daurada pel primers raigs del sol naxent una roca colossal (té uns vuyt metres d' alt per tres de gruix) anomenada *Roch de l' Hermitó*, que s' avansa sobre l' abim amanassant caure y xafar als viandants.

Després d' una hora llarga de camí, férem alto en lo *Clot de les Cadiretes*, ahont hi ha una font voltada d' arbres y plantes, lloch deliciós y ombrívol. Allí menjárem un bocí ab bona gana, donchs estavem en dejú, y 'ns entretinguerem trayent una fotografia.

Desde 'l Clot de les Cadiretes fins al *Pla de la Creu* al costa es dreta y difícil, y 'l corriol, si axís pot anomenarse, va guanyantla serpejant entre rochs. Al acostarnos al cim, pelat y sense arbres, se comensan á trobar algunes fexes conreuhades; son del *mas Roger* que s' axeca en una pendent ja més suau. Poch tros més amunt arribárem al Pla que deu son nom á una Creu de ferro allí plantada. En son fons hi ha 'l *Sanctuari de les Salines* sobre un córrech al quin se juntan les aygues de tres fonts abundoses, que rajan l' una tocantse á l' altre á un tirat de bala del Santuari, formant una riera que naix á Espanya y gira un xich més avall cap á França en direcció del poble nomenat *Les Illes*. Tastárem l' aygua y entrárem luego en lo Santuari.

Es aquest un gran edifici rectangular d' aspecte pobre y trist al quin s' entra per un portal rodó obert en la paret oriental. Lo constituheix un pati espayós voltat al Nort, al Est y al Oest d' edificis y d' una paret á la part de mitgdie. Si estés ben cuydat podria allotjarshi molta gent; ara, fora d'algún qu' altre visitant, s' hi allotjan no més los pastors de la montanya á l' estiu que hi tancan á la nit los seus remats. En son ángul N.O. hi ha la capella, d' apariencia més vella que 'l restant de la construcció. Es petiteta, d' una sola nau, ab volts de canó y reb llum per una estreta finestra ó espitllera qu' hi ha sobre la porta. En lo presbiteri, al quin se puja per dos escalons, se veu l' altar de fusta pintat de blanch, modern y de molt poch gust. La imatge de la Mare de Deu, ab Jesus als brassos, es de fusta y va vestida de roba. Lo senyor Gay y Heras qu' ha escrit sobre aquest Santuari una Memoria (premiada per la Associació literaria de Gerona en lo Certámen de l' any 1884), diu que la Mare de Deu té al costat un toro: nosaltres no 'l sabèrem veure. Diu també que la referida imatge es obra d' un destre esculptor de Massanet, anomenat Joseph Verdager (a) *Saletas*.

Atribuheix lo senyor Gay la fundació del Santuari de *Les Salines* al segle XVI y en quant á l' origen de son nom segueix la opinió d' En Pujades, que creu qu' aquell territori lo rebé de L. Salinator, capitá de les tropes de Sertori, enviat per aquest al Pirineu pera detenir las que contra éll dirigí Sila desde Roma. Les batalles en los Pirineus, que ab aquest motiu se suposan, axís com la fundació de pobles per Salinator en aquelles montanyes, son pura fantasia dels nostres créduls cronistes de la Etat Mitjana. Lo més probable no haventhi mines de sal en la encontrada, es que á n' aquell lloch acudissen desde temps molt antich los remats que puján á pasturar á la montanya, pera menjar la sal en saleres ó salines allí disposades al objecte, y que d' aquest fet rebés lo nom la comarca.

S' hi fan dos aplechs: l' un per Sant Isidro, die 15 de Maig, en lo quin l' administració del Santuari reparteix als pobres pa y arrós, y l' altre 'l 15 d' Agost (avans lo 8 de Setembre) molt concorregut de gent de l' una y l' altra vessant del Pirineu, que després d' oir los divins oficis se diverteix ballant en la esplanada

qu'hi ha davant del Santuari lo característich *ball dels confits* y 'l tradicional *ballet*.

Fins a l'any 1874 se deya missa en Les Salines tots los dies de precepte. Avuy ja no se n'hi diu, corregeu la seva administració a càrrech de tres pabordes nombrats pel Rector de Massanet.

Avans de continuar la nostre ascensió, traguérem una vista del Santuari y baxárem al lloch ahont hi ha la *Cova de la Verge*, que s'obra entre dos grans roques apoyades l'una ab l'altre. Es petiteta y estreta y en ella suposa la tradició que un toro pasturant va trobar amagada la Mare de Deu de Les Salines, qu'era de pedra. Aquesta imatge s'ha perdut y la cova, que 's coneix havia sigut algun temps cuidada y tancada ab una porta ó rexa, está al present abandonada y oberta a tothom. En una de dites roques, dins la cova y a bastanta alsaria, s'observa una marca semblant per la seva disposició a la petjada d'un bou.

De Les Salines per amunt ab prou feynes se veu un arbre: lo sol está cobert de pedruscam y d'una herba que rellisca com si fos ensabonada. Anávam bocejant un torrent que va enfondint lo seu llit y en certs indrets aquest es tant pregon que forma verdaers precipicis, per l'estil dels de La Fou, prop de Corsaví, en lo Canigó.

L'hermita, que volgué acompanyarnos un tros, nos digué qu'era veu valguda que en son fons hi ha meners de ferro, de plata y fins d'or, no faltant qui més ó menos amagadament havia fet probatures pera trobarlos. També hi naix una font d'aygua ferruginosa.

Al cap d'una bona estona de caminar arribárem a la *Collada dels pous*, per ahont passá 'l camí que vá de Massanet de Cabrenys a la vila rossellonesa de Ceret. En ella la vessant de les aygues senyala la divisoria entre Espanya y França, quin territori se 'ns presentá a la vista per primera vegada. Torçérem a la esquerra y, fet un petit alto a l'ombra dels faigs, continuárem pujant una estona més fins que 'ls lladruchs d'un gos nos denunciaren la proximitat de la *Font del Muxé*, vora la quina dos pastors asseguts se preparavan pera esmorsar. Als cinch minuts nos hi asseyém també nosaltres regalantnos ab sa aygua fresquíssima y poch a poch hi féren cap quatre pastors més. Feya bo de veure 'ls remats de xays, baxant dels cims, corre adelarats pera apilonarse a l'ombra d'uns pochos arbres esgarriats que a n'allí 's veuen, tots de cap a la soca. Allí devían quedar tot lo die fins que 'l sol baxés pera tornar a pasturar y anar a tancar a la nit a Les Salines. D'axó 'ls pastors ne diuen *murriar*. Esmorsárem també en companyia d'aquella bona gent, fumárem un cigarret y, un cop reposats, ab un xich més d'un quart arribárem al *Ràs Muxé*.

Es aquest lo cim del Pirineus més enlayrat que 's troba desde 'l coll de Panissars fins al de Custoja. Está a 1432 metres sobre 'l nivell del mar. Girats de cara a França, teniem davant per davant la gran mola del Canigó, la montanya de les cançons y de les llegendes; a la dreta l'alt Vallespir y en lo fons les altures del Conflent y de la Cerdanya; a la esquerra la vall del Tech y al fons la plana del Rosselló ab la mar en últim terme. Girats de cara a Espanya veyem dessota unes com onades de montanyes ab Bassagoda, la Mare de Deu del Mont, més enllá l'Estany de Banyoles, Rocacorba y les Gavarres y luego la plana de l'Am-purdá, lo golf de Roses y 'l Pirineu, bifurcantse envers lo Cap de Creus y les Alberes: molt prop, a ma esquerra, lo pich de *Les Pedrisses*, qu' alguns creuen equivocadament té alguns metres més d'alsaria que 'l *Ràs Muxé*. Llástima que la calitja no 'ns dexés gosar a plena satisfacció d'una vista tant hermosa y tant extensa. Ni ab les ulleres de campanya poguérem oviar los campanars de Gerona y la part més alta de la ciutat, que 's veuen perfectament en dies clars. Sense donárnosen compte nos vingué a la memoria la bella poesia d'En Pons y Gallarza *La montanya catalana* y en lo fons de nostre cor sentírem recansa perque tot lo que véyem havia sigut Catalunya y ja no ho es. Lo que may s'havían dexat pendre los reys d'Aragó, s'ho dexáren pendre en lo segle XVII los reys d'Espanya, aquells a quins lo sol may se ponía en sos dominis.

Eran ja les deu tocades quan comensárem la baxada pel costat de França: la pendent era rápida, l'herba relliscosa y calia anar ab molt de cuydado pera no caure. Estávam fora de camí y pera anarlo a trobar al cim d'una serra no tinguérem més remey que ficarnos en un pedragam format per roques caygudes del cims esbarllats del quin sortírem llassats y com Deu va voler. Basti dir que pasárem més d'una hora en un tros que si tant solzament hi hagués corriol hauríem fet en menos de mitja. Per fi, sortírem de *les clapiesses*, axís anomenan aquest mal pas, y trobárem lo camí d'Amelie-les-Bains; es a dir, lo camí que segueixen los carrabiners y 'ls contrabandistes al Est

del riu Mondoyu, no 'l verdader camí que segueix la serra a l'altre costat del riu. Ab aquest dato n'hi ha prou pera ferse càrrech que 'l corriol es més propi pera passarhi cabres que persones: segueix bon tros arimat a la carena de la serra passant a voltes de l'un a l'altre costat de la metexa per obertures practicades entre roques, com n'es una lo pas dit *del Rector*, y véyem tot sovint a nostres peus timbes esgarrifoses. Se necessita serne molt práctic per no perdre's en semblants camins: afortunadament lo nostre guía 'l sabia bé. Lo sol picava de valent y en aquells cims son molts escassos los arbres, encara que sota nostra podiem contemplar espessor de faigs y castanyers: no 'ns vingué, donchs, malament trobar una font d'aygua fresca, com ho es tota la de la montanya, pera ferhi alto y menjar alguna cosa. Aquesta font, anomenada *del Muxé* está situada tocant al camí que seguíam, en una pendent molt forta, de modo que 'ns hi haguérem de posar en filera. En ella hi trobárem tres llargues lloses de fusta, que hi dexten los pastors pera quan hi pujan a beure.

En marxa altre vegada, sense millorar de camí, poguérem contemplar al poch rato al fons de la vall lo poble de Montalba y espargides d'aquí-d'allá alguna qu'altre cases de pagés. A Montalba passa bona part de la acció d'una novela que porta aquest nom escrita per don Carles Bosch de la Trinchera, l'escriptor catalá que mellor ha sabut descriure les escabrositats del Pirineu. Prop de la població hi havia hagut lo castell senyorial de Mondoyu, del quin sols queden ruines. En la serra oposada a la que seguíem s'enlayra 'l pich de San Salvador ahont cada any se fá un aplech. La vall va axamplantse pera tornarse a estrenyer més avall formant lo que s'anomena lo cercle de Montalba.

Després de bona estona de camí y de passar a la font de les Bacaynes, en la quina no 'ns aturárem, poguérem reposar en una masoveria coneguda per Ca'n Félix. Eran las dos de la tarde y 'ns quedava una hora y mitja de caminar pera arribar al fi de la jornada. Lo camí millora notablement y trovárem alguns claps d'ombra, notant darrera Ca'n Félix un castanyer colossal qu'ab prou feynes tres de nosaltres hauríem pogut abraçar.

A dos quart de quatre arribárem a Amelie baxant a la carretera per darrera la tanca de l'Hospital militar, nou y grandíós establiment termal que sosté 'l Govern de França pera la curació de gefes y soldats malalts, dirigintnos acte seguit al establiment de bany nomenat, del nom de son fundador, *Thermes Pujade*, ahont nos allotjárem.

Les aygues d'Amelie son sulfuroses, calentes, y apropiades pera curar lo reuma y les ferides. A son clima temperat y poch variable deu l'esser també estació d'hivern. Hi ha, ademés del Hospital militar y de Ca'n Pujade, un altre establiment particular anomenat *Thermes Romains*, per conservarhi restos de la época romana. Quasi tota la població es nova, devent sa riquesa y desenrotlló a les aygues medicinals. Son numerosos los *chalets* construhits al costat de la carretera, entre aquesta y 'l riu Tech. A l'altre banda del riu han comensat també de axecárenhi alguns. Te bons y ombrivols passeigs y molta abundancia d'aygua. Darrera l'establiment Pujade baxa el Mondoyu tancat per una gorja tallada a pich, ahont hi ha una cascada de molta elevació mitj natural, mitj artificial. Ne traguérem una vista, per esser un lloch sumament pintoresch, y una altre de la població en la quina se veu la nova iglesia parroquial encara no del tot acabada. Sobre un turó, a ponent de la vila, hi ha un petit castell, ab un destacament de tropes.

Aquí tinguérem la satisfacció de trobar al soci del Centre senyor Oms, qu'havia vingut espessament pera juntarse ab nosaltres.

Lo die vint y nou se disolgué la comitiva, emprenent tots los excursionistes, menos los senyors Botet y Teixidor, la tornada per Ceret, Maurellas, La Clusa y La Junquera, ahont dinaren y anaren a visitar al senyor Bosch que no pogueren veure per continuar malalt, pero foren rebuts y obsequiats per sos fills. En una tartana, y no sense anyorar lo bon estat de les carreteres de França, se dirigiren a Figueres pera arribar a Gerona ab lo tren de càrrega de les onze de la nit.

Los senyors Teixidor y Botet aprofitáren la tarde del mateix die pera visitar la vila de Arles, trayent fotografies dels claustres y campanar de la iglesia de Santa Maria d'aquella vella població y anant a veure la colecció de pipes de fumar de tots los pafssos, mides y genres qu'havia format Mr. Rousseau, avuy ja difunt.

L'endemá marxaren a Perpinyá, capital del Rosselló, qu'ha progressat molt en pochos anys. Lo bibliotecari Mr. Pierre Vidal se constituí en lo seu cicerone, mostrantlos hi la Biblioteca, lo Museu, los

passeigs y lo de més notable que 'l temps per veure. Vegéren aximateix la Catedral, visitaren al distingit escriptor y traductor de quasi totes les obres de Mo-Verdagner, Mr. Justí Pepratx, soci honorari de Mo-Centre y ben conegut de tots los catalanistes, y per la rica colecció numismática del distingit y per Mr. Massot. Ab companyia tant bona y tant intel·ligent com la de Mr. Vidal, va sens dir que véyem molt en poch temps, quedant molt obligats per sos sequis. A Perpinyá s'han erigit de poch, dintre la població, les estatuas del astrónom Arago y del pintor Rigaud y, en lo passaig dels *Platanes*, lo monument a les víctimes de la guerra franch-prussiana y una estatueta de bronzo representant un forjador que romanespases, enginy de guerra, pera fabricarne arades, guiny de treball y de pau, y porta aquesta intenció da llegenda: *Temps Futur*.

Lo die primer de Juliol, ab l'expres de la *tercera* tornáren a Gerona.

J. B. y S.

Noticies

Oficials

AJUNTAMENT.—*Sessió del 14 Juliol*.—(2.ª convocació)—Reunits 12 concejals baix la presidencia de l'Arca de la senyor Ciurana, prengueren després de aprobar la acta de la anterior y comptes, los acorts següents:

Aprobar la proposició feta per tres senyors concejals camb alguns assumptos dels que devian entendre las comissions.

Establir a la Devesa un sistema de rego, perque 's pugui ab manguera.

Practicar reformas en lo Teatre.

Adquirir una nova báscula pel matadero.

Passar a la Comissió corresponent una moció feta pera duhir uns documents en llatí, quin encàrrech se confia a don sèph Torres.

Adquirir per subasta cadiras per la Devesa, comprant moment 200.

Passar a la Comissió la proposició de que s'adquireixi nova bomba.

Procedir al arreglo del pis de la Rambla.

Adquirir un carro pel rego, de 700 litres de cabuda.

Aprobar las obras que se havian fet en el matadero; l'assidament de 10 metres d'aygua y las obras que s'estan fent a la Devesa pera posar en comunicació lo passeig central ab la plaça de toros.

Nombrar al senyor Gimbernat (don P.) concejal encara dels excoradors y mercats, y encarregat de la Devesa al senyor Estech.

Nombrar al senyors Gimbernat (don P.) y Auguet pera p sidir los exámens de las escolas municipals.

Facilitar a la presidencia tots los antecedents y datos necessaris pera restablir la escola de dibuix.

Elevant una instancia al Govern demanant permeti enderms los dos trossos de muralla de lo que fou porta d'Alvarez.

Encarregar al arquitecte municipal fassi els planos del carrer del Carrer de Ronda de Ferran Puig.

A Filipines s'ha pres als insurrectes una altre població proximament se 'ls n'hi pendrá un' altre, ab lo qual asseguren les autoritats que 'ls que quedin ab armes se veurán arreconats a la montanya. S'hi han llicenciat los voluntaris y a poch a poch van retornantse soldats dels qu' allí marxaren. A Cuba, res portant: les noticies particulars y les oficials no confrontan únic cert es que 'ls insurrectes se corren cap a Occident y la anunciada campanya en lo departament Oriental de la Illa de Cuba no ha comensat. Abundant en la Peninsula los discursos de homes polítichs. En Sagasta s'ha clarejat molt més respecte a l'autonomia; En Silvela no ha adelantat gran cosa y En Pi y Suñer gall com sempre ha parlar net y clar. Lo Govern, no obstant continua impertorbable son camí y ha conseguit cubrir cinch mil des l'empréstit de Filipines.

—Copiém y fem nostres les següents ratlles:

«Ab gran sentiment havem sabut la mort del entausista catalanista y antiqüíssim suscriptor de *La Renaixença* don Lluys Coy que exercia sa professió de metje a Turgrossa. Era 'l doctor Coy persona que gosava de grans patias per tota aquella comarca, essentne una proba manifesta l'haverse associat tota la població de Torregrossa y moltíssimas personas d'aquells vols al dol que para a sa familia y haver assistit al enterrament de malaguanyat amich. Segons nes escriuen, may s'haví vist en aquell poble un enterrament tan concorregut, y may s'havia vist un interés com lo que 's demostrá d'una penosa malaltia del doctor Coy.

Acompanyém a la familia en lo greu sentiment en que 's troba per pérdua tan irreparable y li desitjém l'aconsejament que sols dona la esperansa en que Deu en l'altra vida haurá premiat lo molt be que va fer a la humanitat y molt que ensenyá a estimar a nostra pátria.»

—Nostre estimat amich lo procurador don Joaquim Ma-Ministral ha tingut la desgracia de perdre en un sol dia a lo sogre don Bonifaci Campllonch y Rius, advocat de Vilafraanca Panadés, y a son fill menor. Rebi nostre amich y demés familia expressió de nostre sentiment.

—Ha sigut nombrat magistrat de la Audiencia Territorial Albacete el que ho era d'aquesta Audiencia don Octavi Gull-pera cubrir la vacant ha sigut nombrat don Vicens Sangenis desempenyaba igual càrrech en la de Huesca.

—Don Tomás Mollera, fill del professor de música don dro, ha obtingut en lo Conservatori de Barcelona tres sobres

y tres premis en lo instrument de violi y sobresalient d' armonia. Lo felicitem, axis com á son mestre nostre consoci don Joaquim Vidal.

—Copiém de *La Renaixensa*.

«La comissió nombrada per representar á Espanya en lo Congrès mèdich que deu celebrarse en lo vinent mes d' Agost á Moscou està formada exclusivament de metjes catalans y presidida per l' il·lustrat doctor don Bartomeu Robert. Es d' advertir que dita comissió ha sigut nombrada desde Russia y no desde Madrid. Entre alguns metjes que assistirán al Congrès de Moscou podém citar als nostres amichs y companys de causa en Manel Font y Torné y en Joseph Maria Roca, aquest darrer vis-president del Ateneu Barcelonés.

Segons tenim entés de Gerona hi assistiran los il·lustrats metjes don Joseph Pasqual y Prats y don Joseph Fuster y Seguí.

—Segons imprés que tenim á la vista les notes obtingudes en los exámens del passat curs pels alumnos de 2.ª ensenyansa del Collegi dirigit en aquesta ciutat pels Germans Maristes, son les següents: sobressalients 32, notables 25, buenos 33, aprobats 33 y suspesos, cap. Ademés 9 premis y 8 accésits.

—Aquesta setmana hi hagué en la montanya de Solius un fort incendi que cremá moltes vessanes de sureda. També s' calá foch en un bosch de suros del terme de Llagostera. Les perdes materials no foren tantes com les causades per lo primer, pero hi ocorregué la desgracia de morirhi un home.

—De les experiencies fetes en l'extrem Orient, resulta, segons telegrafien, que 'l suero descobert pel Dr. Yersin, dexeble del cèlebre Pasteur, produheix l' immunitat contra la peste.

—L' il·lustrat bibliotecari de Perpinyá, Mr. Pierre Vidal, autor de bon nombre d' obres històriques, acaba de publicar la següent: *Histoire de la Ville de Perpignan depuis les origines jusqu' au Traité des Pyrénées*. Es un volum en 12.ª de 650 planes, il·lustrat per A. Grim, que dona una idea acabada del origen y desenrotlló d' aquella població fins que quedá definitivament agregada á França, estudiantshi les seves institucions locals, costums, industries, comers, llenguatje, edificis relligiosos y civils, en les diferents èpoques en que s' pot dividir la historia de Perpinyá. A cada capítol acompanya una nutrida secció bibliogràfica, molt interessant, y que dona una idea de lo molt que 'ls Rossellonesos han treballat pera 'l conexement complet de la historia local en tots los seus rams y aspectes. Recomaném la adquisició de dit llibre á tots los amants de la historia patria, donchs Perpinyá formava part dels Estats Aragonesos durant tota la época qu' estudia 'l senyor Vidal, y ademés se troban en aquest llibre moltes notícies profitoses pera la historia de Catalunya.

SECCIÓ LITERARIA

L' ESQUIROL

(Continuació)

Al cap de poch temps, la Caterina, considerant que «una may sab ab lo que s' pot trobar,» resolué fer pendre un ofici á la noya. Y després de molt rumiarsho y de parlarne ab en Pau, decidí que aprengué de pantalcnera, per lo qual và ferla entrar á ca 'n Vador, que allavoras estavan á las *Casillas*.

Com que li venia de passada, cada mitg dia y cada vespre, á l' hora de plegar, en Joanet se feya caure be de toparse ab la Carmeta, per' acompanyarla fins á la porta de casa seva.

Mes, vetaquí que un dia que s' estava passejant amunt y avall de la açera, tot devant de la sastreria, sortí en Vador y me l' emprengué.

—Mira tu: el dia que tornis anar ab la meva aprenenta, t' inflo 'ls nassos.

—¡Oh, t' inflo 'ls nassos! Aviat es dit això... ¡Veyam si ho probas, *llengüero!*

—¿Si?—féu en Vador donant una mirada al seu derrerera per' assegurar-se de que las ventallas de la botiga estavan obertas...—¿Que ho provi? ¡Donchs ja la tens!—

Y li doná un cop de puny á la cara y s' ficá corrent á la botiga.

D' aquell dia ensà, els dos xicots s' havían considerat com enemichs irreconciliables... Y á mesura que s' anavan fent grans, anava creixent el seu odi, odi que arribá al seu grau més elevat, quan á ca 'l sastre anaren á viure al mateix barri.

Llavoras và ser quan en Vador batejà ab el nòm d' *Esquirol* á n' en Joanet... Era un dia que la Manela havia anat als Angels ab una colla de vehinas... En Joanet s' havia quedat á tenir compte, y á la tarde, pera matar l' aburriment, entrá á donar conversa á las noyas de ca 'l llauner, que estavan á la seva botiga repassant roba blanca. Mes, com si aquell dia hagués sortit del infern algún dimoni ab l' encàrrech de trencar objectes de vidre y terra cuyta, doná la casualitat de que á ca la Manela hi hagué tal demanissa, que en Joanet passá tota la tarde entrant y sortint de ca 'l llauner á casa seva y de casa seva á ca 'l llauner.

Adonantse en Vador de la maniobra, se recordá

d' un esquirol que tenian á ca 'l adroguer en una gavia formada per dugas casetas de fusta, ab un cilindre de fil-ferros entre mitg, que comunicava ab las casetas per uns forats que hi havia en lo que formavan las bases del cilindre... Y comparant las anadas y vingudas d' en Joanet ab las del esquirol, que s' passava tot el dia saltironant d' una caseta á la altre, ho féu notar á una colla de vehinas, que estavan conversant al mitg del carrer.

Caygué en gracia la comparansa; aquellas vehinas comensaren á anomenar á n' en Joanet l' *Esquirol* de la Manela; corregué 'l motiu de boca en boca, y al cap de poch ja era usat per la majoria dels vehins.

De primer entuvi, en Joanet, sentintse dir aquell nom, fins s' hi arribava á estufar, afalagantlo y tot que 'l comparessin d' aquell terme... Els trobava aixerits ell als esquirols, li agradava veure las cabriolas que feyan y aquella gracia que posavan en tots sos moviments.

Però al enterarse de que havia sigut cosa d' en Vador, ja no 'l trobà tant bonich el motiu, ja li semblá de mal gust. Y al veure que, llevat d' uns quants amichs, ningú l' anomenava ab el seu nom, s' enfadá de mala manera, de tan mala manera, que jurá venjarse costés lo que costés.

Per xò aquella matinada, després d' haver sortit del ball, mentres se revolcava pel lilit, bregant per' atrapar la són, tot recordant els primers rodolins de l' auca dels seus amors ab la Carmeta y 'ls ressentiments que tenia del de ca 'l sastre, deya entre sí, ab l' enardiment del que s' vèu més fort que un seu contrari y la satisfacció del que ha assolit lo desitjat: «¡Que hi torni ara á buscar-me 'l còs!... ¡No n' hi vindrán ganas de tornarhi!... Y si n' hi venen se las passarà. ¡Ara ray! Ja sab de quina mena son las bromas que gasto... ja ho vèu que ab mi no hi pot partir peras... Y si es que encara no 'n te prou y vol tornar á probar qui te més forsa, ja pot venir quan vulga.»

Ab rahons d' aqueixas, hi passá una estona, una galán estona, mudant de positura á cada moment, com si al lilit hi hagués pica-pica... Per fi, al cap de dugas horas de brega, comensá á faltarli habillior pera bellugarse; sas ideas anaren enterbolintse, y, formant estrambòtica dansa, se barrejaren en són cervell las imatges de la barcelonina, la Carmeta y en Vador, confosas ab els recorts dels seus primers anys y 'ls de las impresions rebudas durant el dia...

Després, tot anà desapareguent... desapareguent á poch á poch, derrerera un vel obscur que anava espeshehintse... espeshehintse y escorreguentse, fins que li deixá la imaginació á las foscas. Enmotllá 'l perfil de sa cara en el coixí, clogué definitivament els ulls y la són, aquella són que tan li havia costat de trobar, quedá mestressa absoluta del seu còs.

No trigaren gayre á ferli amargantas las dolsors del descans, uns sòmits que no tenian res del color de las rosas... Tot d' una, veyá á n' en Vador que se li acostava, volguent tréureli 'ls ulls ab las unglas. Després comparexia la Carmeta, s' abressava rihent ab en Vador y s' posavan á ballar desesperadament, passantli pel cim... Y ell volia aixecarse per' empaytarlos á cops de puny y s' trobava enganxat á terra... Paravan els altres de ballar y totseguit, com per art d' encantament, se li aparexian fent de padrins en un bateig... un bateig ab tots els noys y noyas del barri convidats, igual que 'l del germà de la Carmeta... Y sentia com el de ca 'l sastre li deya paraulas dolsas á n' ella; y veyá com ella li corresponia ab rialletas de satisfacció... Y veyentho la rabia l' encenia... S' aixecava enfurismat per' acostarshi, y s' trobava ab uns brassos que 'l tenian agafat pel coll:... era la Layeta que, mirantse somrisenta y enamorada, li deya tot baixet, á càu d' orella: «Déixals estar home; ja que ells s' estiman, estimemnos també nosaltres.» Y pera fer despitar á n' en Vador y á la Carmeta, comensavan á ferse petóns y més petóns;... els altres feyan lo mateix, y en Joanet, agafant una xicra de xocolata de las del refresch, la etgegava al cap d' en Vador... Al aixecarse aquest pera tornarshi, se sentia música, anavan per terra xicras y plats, secalls y melindros, cadiras y taula, y els convidats se posavan á saltar y ab ells tots els objectes de la sala hont se celebrava 'l refresch.

Cap allá á sis horas, en Joanet despertá d' un surt, sentintse ferit de la vista, com si en Vador hagués realisat la amenssa de tréureli 'ls ulls. Però s' revingué totseguit, notant que d' allí hont li venia 'l mal, era d' un raig de llum que entrava pel balcó, derrerera 'l qual se veyá bellugar la silueta d' una dona petita, rabessuda y de graciosos moviments. Era la Manela que, com tots els dias, havia entrat al quarto pera pentinar-se al devant del mi-

rall. Abans de posarshi, se dirigí de puntetas, sensí fer soroll, al capsal del lilit.

—¿Què hi há Maneleta?—li digué l' *Esquirol* allargant un bras y fentli una moxayna.

—Rès; que dormis, vethoquí,—féu la dona amanyagantli ab las dos mans pera correspondre á la aixera. Després li aclatá 'l cap al coixí, torná á amanyagarlo y, tot tirant las cortinas de la arcoba á fe de que no li entrés claror, li repetí la advertencia.

—¡Ep! ¿Què hem de fer?—cridá 'l noy—Ja podéu comensar de posar las cortinas com estavan... Vuy veure com se pentina jo la meva mare... Vuy enterarmen de si enganya á la gent ab aquesta cabellera que porta... Vuy sapiguer si es d' ella aquét llamp de monyo tan negre que 'm tregina...—

Y plaguejant aixís, hi passá una bella estona. Quan sa mare estigué llesta, probá de trencar el són altra vegada, més fóu inútil.

Contat y debatut, allá á las deu, amohinat de regirarse d' una banda á l' altra de lilit, resolué llevarse. Y la Manela, sentintlo trastejar des de la botiga, pujá á preguntarli que havia sigut lo d' en Vador.

—Rès... Feya molt temps que 'm buscava y al últim m' há trobat, veushoquí.

—¿Que t' volia pendre la Carmeta?

—Per mí que se la quedi, si li dona la gana. ¡Encara s' pensarían que m' han de fer fer l' os!

—Ja he vist que t' plantava y m' ha fet tot estrany perque 'm sembla que no te geni per aquestas cosas. Tu sabrás que héu tingut... Y mira: jo crech que es una bona xicota, pro, al téu lloch, si tractava de ferme fer el beneyt... no 'l valdria pas fer, *vatja*.

—Ni jo tampoch. No la necessito per rès.—

Un crit de «¡Ave Maria!» els hi trencá la conversa. La Manela baixá á la botiga y en Joanet la seguí tot rumiant... «No, lo que es ab ell, la Carmeta, ja havia ben acabat... Be prou que 'n trobaria de noyas... Y tant ó més macas que ella... Ben segur, ben segur que, pregada un xich xich, la Layeta... Justament aquella nit havia somiat que s' estimavan ab la Layeta... ¡Quí sab Mare de Déu! Devegadas els sòmits resultan vritats... Bah!... ja que s' presentava ocasió, era cosa de probarho.»

Y, mitg temptat de demanar tracte á la Layeta, somrigué recordant l' esverament que li havia causat el dia abans... Mes, tot d' una, desaparegué dels seus llavis la somrisa. Se li havia ocorregut una pregunta... ¿Que no podria ser que ja tingués compromís la Layeta?

Enmurriat pel dubte, s' assegué al pás de la porta, boy cercant un medi per' aclarirlo.

En aquell moment, la Carmeta sortia de casa seva. «¡Tel!» pensá al adonarse d' en Joanet, «ara li faré la enfadada. Però quan va serhi aprop s' aturá, no sabent si saludarlo ó no, fins que s' decidí per lo primer.

—Adéu, Joanet...—

L' *Esquirol* alsá 'l cap y se la mirá ab fingida indiferencia.

—Ja tens ordres ¡vés!—féu per últim aixecantse y endinzantse per la botiga.

Ella, duas portas més avall, se ficá en una entrada, per no donar que dir á la gent que li hagués vist aixugarse 'ls ulls.

JOSEPH MORATÓ Y GRAU.

(Seguirá.)

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del día 17 de Juriol

Especies.	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	18'80
Mestall.	»	16'
Ordi.	»	9'00
Segol.	»	00'
Civada.	»	9'00
Besses.	»	13'
Mill.	»	14'00
Penis.	»	9'50
Blat de moro.	»	13'00
Llobins.	»	9'
Fabes.	»	14'00
Fabó.	»	13'50
Fassols.	»	22'00
Monjetes.	»	21'75
Ous.	Dotzena.	0'80

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge 18.—S. Frederich bisbe.
Dilluns, 19.—S. Vicens de Paul cf. y fr.
Dimars, 20.—S. Elias profeta.
Dimecres, 21.—Sta. Praxedes vg. y s. Daniel prof.
Dijous, 22.—Sta. Maria Magdalena.
Divendres, 23.—S. Llibori bisbe.
Dissapte, 24.—Sta. Cristina vg. y mr.

QUARANTA HORES.
Avuy se troban en la iglesia de las Beatas.

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Matí	Tarde
Correu.	6'48	
Cárrega.	10'37	
Omnibus.		3
Rápit.		5'09

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cárrega de 3.ª y el rápit de 1.ª y 2.^a

De Gerona á Port-Bou

	Matí	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cárrega.		12'43
Mixte.		5'40
Correu.		7'35

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cárrega y mixte de 2.ª y 3.ª y el correu de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Matí	Tarde
Tren de banystes (Juriol y Agost).	5'09	
Correu.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.		3'22
Correu.		5'35

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu á Gerona

	Matí	Tarde
Correu.	4'32	
Mixte.	7'30	
Correu.		12'44
Mixte.		2'50
Tren de banystes (Juriol y Agost).		5'40

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

	Matí	Tarde
Núm. 2.	9'40	
Núm. 4.		3
Núm. 6.		6

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

	Matí	Tarde
Núm. 4.	7'40	
Núm. 3.		1
Núm. 5.		4'30

ORDINACIONS

Pera Banyolas á las 9 y 11 mati (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)
 Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)
 Pera Olot á las 11 mati (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)
 Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)
 Pera Anglés, La Sella y Amer á las 10 mati (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plassa del Gra)
 Pera Salt tot lo mati fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

LA PREVISIÓN ESPANYOLA

Compañia de segurs contra incendis á prima fixa

Fundada l' any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plassa del Carril, 6, 2.^{on} Gerona

Sub-director Regional: D. ANGEL TREMOLS Y PELL

Sinestres pagats: Rs. 3.524.286'92

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No te rival en lo mon, perquè á més de sos efectes marevellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprent específich, se ven en dita perruqueria.

5, CARRER DE L' ARGENTERIA 5. —ENTRESOL.

GERONA

Grans rebaxes al engrós.

Escolta lector; si ets vell y 'l cap blanch te desfigura, t' he de dar un bon concell: si 't vols tenyir be 'l cabell fesho ab aquesta tintura.

TINTURA ABISSINIA INSTANTANEA

Fili de Francisco Vilardell y Comp.^a

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament módichs.

Establiment tipogràfic de Manel Llach.
 Ferreria Vella, 5.—Gerona

BANCH VITALICI DE ESPANYA

LA PREVISIÓN

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Compañia de segurs sobre la vida

Carrer Ample, núm. 64

BARCELONA

Desde el dia 1.er de Juliol funcionan aquest nom las dos entitats referidas, dedicadas á segurs sobre la vida en totas sas combinacions la amplitud que consent la importancia dels ments que representan abduas societats.

Representants en aquesta capital: Don Corominas; Don Narcís Boadas; Don Anicet Pol; Don Joseph Coderch.

PIANOS Y HARMONIUMS

—DE—

DIEGO SALAS

SE VENEN Á PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y AFINA

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—bat

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU
 DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

NOU

Redacció y Administració. Cort-Real, num. 7, 1

PREUS DE SUSCRIPCIO.

Gerona. 1 pesseta trimestre
 For. 1'25 id.
 Estranger. 1'50 pessetas trimestre
 Un número sol. 0'10 id.